

Hebelu Kulikuli ye lau Hebelu tamowaidiyao udiyedi Buka ta hededehemasalahana

Teina leta ta ye lau Yesu Keliso tausunumaena udiyedi, kaiteyadi siya Hebelu tamowaidi, o ta wane, kaiteyadi kadi mumuga ede Abelahama. Hinage ta hedede ede siya Dius tamowaidi.

Na leta ta tauhaina wa, siya nuwana Italiya unai taumiya. Teina tausonoga yodi kaimasi, matawuwuna Italiya unai taulaoma yodi lautoki ye kulilae leta ta tauhaina ne udiyedi (Hebelu 13:24).

Leta ta taukulina meta hesana nige ye kulihemasalaha, unai nige kabina ta kata iya kaiteya. Bagubagunana tausibasiba gwaudi yodi nuwatu bena Paulo leta ta taukulina ede, matawuwuna Timoti wasana ye hededegabaei (Hebelu 13:23). Iyamo mulinawai tausibasiba hekadiyo yodi nuwatu udoi. Na ye masalahakalili meta leta taukulina wa, iya Dius tamowaidiyao yodi taba'ohu kabikabidiyao kabidi ye katakalili (Hebelu 8:3-5, 9:1–10:18), unai iya nuwana Dius tamowaina hesau. Huyana leta ta ye kuli meta Yelusalema unai Numa Tabuna wa sola ma totolona. Loma yodi tau'iyala Numa Tabuna se heyababa bolimai 70 AD unai.

Leta ta kaniyona ede Dius tamowaidiyao Yesu tausunumaena bena tabu se uyo'uyo yodi taba'ohu beyabeyana unai na laugagayo yo

kabikabi Yaubada ye moseidi Mose unai na ye laoma Dius tamowaidiyao udiyedi meta tabu se miyawatani'uyoidi. Huyana leta ta se hai meta ekalesiya hekamkamna lakilakina se hekalu, ede hekadiyo se hetubu se nuwabasabasa na Yesu Keliso bena se kitagabaei (Hebelu 6:11-12, 12:1-3).

Leta ta taukulina Dius tamowaidi siya Yesu tausunumaena wa ye henuwaisinidi meta Keliso iya ede Yaubada Natuna. Yesu ye saekalili, na kabo anelu, Mose yo peloweta hekadiyo (Hebelu 1:5–4:14). Yo iya yoda taukaitalasam saesaena, na yona kabihemauli hesabada wa ye saekalili na kabo Aloni yo taukaitalasam maudoidi yodi kabikabi wa (Hebelu 9:23–10:18). Yesu iya talam hauhauna tauhaiyamana. Na talam ne ye saekalili na kabo talam bagubagunana (Hebelu 4:14–5:10) yo iya yoda tauhedehedede Yaubada matanawai doha Dius yodi taukaitalasam saesaedi (Hebelu 7:1–8:13). Leta ta hinage ye hekatada meta sunuma iya ginauli saesaekalilina (Hebelu 11:1–12:29).

Buka ta hedehededena lakilakidi

- Keliso meta Yaubada yona tauhedehedede na iya ede Yaubada Natuna *1:1-3*
- Keliso ye saekalili na kabo anelu *1:4–2:18*
- Keliso ye saekalili na kabo Mose *3:1–4:13*
- Keliso ye saekalili na kabo Aloni yo taukaitalasam maudoidi *4:14–7:28*
- Keliso yona kaitalasam ye saekalili na kabo kaitalasam hekadiyo *8:1–10:39*
- Hededehebayao ye lau Keliso tausunumaena udiyedi *11:1–12:29*
- Hededehebayao gehegehena *13:1-25*

Yaubada Natuna Yesu iya ye saekalili

¹ Huya bagubagunana unai Yaubada hedehedede ye moseidi peloweta udiyedi huya udoi'udoi udiyedi yo laulau udoi'udoi udiyedi, na kabo se hededegabaedi kada mumugao udiyedi.

² Na teina huya mulimulitana ta unai Yaubada yona hedehedede ye mosei Natuna unai, na iya ye hededelaoma kalidawai. Natuna iya ede Yaubada maiyana tanoubu maudoina ta se hetubu wa,** yo Yaubada iya ye kaisunuwai kabo ginauli maudoidi ye mosehekawadi unai.

³ Natuna Tamana yona didiga yo hinage kana kao dudulaina ye hemasalahadi kalidawai yo ginauli maudoidi ye hebayaodi yona hedehedede gigibwalina unai, to bena se miyahai. Ba'aya kabahe'a'ana ye ginauli, na mulinawai kabo ye tulidobi Wasawasa Saesaena nimatutunaena galewa unai.

Yesu ye saekalili na kabo anelu

⁴ Teina unai ye masalaha meta Natuna ye saekalili na kabo anelu, yo hinage gonogonowana doha iya hesana ye saekalili na kabo anelu hesadiyao.

⁵ Matawuwuna Yaubada nige ye hededelau anelu hesau unai ye wane,

“Kowa yau natugu,

mayadai ta unai ya hemala tamam.” *(Same 2:7)*

o hinage,

** **1:2:** *Tanoubu maudoina ta se hetubu:* Yowane 1:1-3 unai Yowane ye hededehemasalaha idohagi Yaubada tanoubu ta ye hetubu.

“Yau kabo tamana na iya kabo natugu.” (2
Samuwela 7:14)

6 Yo huyana Yaubada Natuna taubaguna** ye hetamaliyama tanoubu ta unai, iya hedehededenena ye hedehededei ye wane,

“Yaubada yona anelu maudoidi taba se kaihelahui.” (2
Dutelonomi 32:43)

7 Yona anelu hedehedededi ye wane,

“Yona anelu ye ginaulidi [*yodi sagera*] doha yau-
 mai,**

yo yona heyayai tauhaidi [*yodi gigibwali*]
 doha kaiwa pulupululuna.” (2
Same 104:4)

8 Na Yaubada ye hededelau Natuna unai ye wane,
 “Yaubada, yom kabatuli kabo ye miya nige kana
 siga,

yo yom basileiya ne kabo laulaududulai unai
 ku tanuwagai.

9 Kowa laulau dudulaina ku henuwa na laulau
 yabayababadi ku subudi.

Unai Yaubada, iya yom Yaubada, ye
 heyausigo gwauyala yausina unai.

Teina unai ye kitahesaego kam kahao mau-
 doidi luwadiwai.” (2
Same 45:6-7)

10 Hinage [*ye hededelau Natuna unai ye wane*],

** 1:6: *Yaubada Natuna taubaguna*: Kalina Giliki unai taubaguna kaniyona ede, ye saekalili, o, hekahekasisina. Gonogonowana doha, Dius tamowaidiyao *taubaguna* se kita meta iya ye saekalili na kabo yona gologolowao.

** 1:7: *Yaumai* yo *yaluyaluwa* lausoi 14 unai meta hedehedede kesega kalina Giliki unai. Unai lausoi ta hinage gonowana ta bui, *Anelu ye ginaulidi ede siya yaluyaluwa*.

“Guiyau, huya bagubagunana unai kowa tanoubu
wuwuna ku tole
yo hinage galewa meta nimam ginaulina.
(Same 8:6, Sakaliya 12:1)

¹¹ Siya kabo se tauwadam, na kowa ku miyahai.
Kabo se beyabeya doha kaleko beyabeyana.

¹² Kabo ku nokudi doha kaleko,
yo doha luwuluwu beyabeyana kabo ku
haigabaedi na hauhaudi ku toledi.

Na kam kao gonogonowana mo
yo yom bolimai taba nige kadi siga.” *(Same
102:25-27)*

¹³ Yo Yaubada nige anelu hesau unai ye hededelau
ye wane,

“Nimatutugu ta unai ku tuli,
kana siga kam waiunu ya toledi kaem kaba-
toledi.” *(Same
110:1)*

¹⁴ Na anelu meta siya yaluyaluwa yo heyayai
tauhaina mo, na Yaubada ye hetahetamalidi bena
mauli tauhaidi se saguidi.

2

*Wasa namwanamwana ta bena ta
lapunamwanamwaei*

¹ Unai teina wasa namwanamwana Yesu
ye leyama ta, taba ye namwa mo bena ta
lapunamwanamwaei, madai ta sigisuwala.

² Huya bagubagunana Yaubada yona laugagayo
anelu se mosei Mose unai Sinai koyana unai wa
meta ma gigibwalina. Na ena tamowai hesau
laugagayo wa ye utusi yo nige ye kawakabiyei
kabo hekamkamna dudulaina ye lobai.

³ Unai, ena Yesu yona kabihemaui saesaena ta ta kitahegagili, taba nige Yaubada yona hekamkamna lakilakina ta kaihalei! Teina kabihemaui ta bagubaguna unai Guiyau ye hededegabaei na kaiteyadi se lapui meta se hemamohoiyei kalidawai,

⁴ yo hinage Yaubada ye hemamohoiyei hekihekinoi yo laulau gigigigibwalidi udoi'udoi udiyedi, yo kabahemamohoiyena hesau ede Yaluwa Tabuna ye mosei tamowai udiyedi yona hineli unai.

Yesu ye hemala doha kita

⁵ Tanoubu hesau matada ne unai ta hetahetala ta Yaubada taba nige ye mosei anelu se tanuwagai.

⁶ Buka Tabuna tehana hesau unai tamowai hesau ye hededelau Yaubada unai ye wane,
 “Tamowai nige ye sae, na iyamo ku nuwatui,
 yo tamowai natuna ku kitahetete.

⁷ Huyakubwakubwa unai iya ku tole anelu guni-diwai,
 na kabo hedebasae yo hekasisi unai ku hepasa.

⁸ Ginauli maudoidi ku moseidiko iya ye tanuwagaidi.” *(Same 8:4-6)*

Na teina hedehedede ta, “ginauli maudoidi”, kaniyona ede, “nige ginauli hesau ye kabihebeku”. Na sola nige ta kita meta tamowai ginauli maudoidi ye tanuwagaidi.

⁹ Na saha ta kita ede Yesu. Huyakubwakubwawai Yaubada iya ye toledobiyei anelu guni-diwai, na kabo hedebasae yo hekasisi udiyedi ye hepasa, matawuwuna ede Yesu ye boita kita

hesabada. Mamohoi, Yaubada yona kabinamwa unai Yesu ye boita tanoubu maudoina hesabadi.

¹⁰ Ginauli maudoidi Yaubada ye hetubudi na yona kitahetete unai se miya na ye henuwa taba natunao se bado ye haidi se laoma yona didiga ne unai. Unai ye namwa mo taba Yaubada hesaguhai tauhetubuna wa ye laei kamkamna ye hekalo na teina unai kabo kana kao saesaena ye hai.

¹¹ Ede Yesu iya tamowai tautolehesuwaladi na siya Yaubada yona, yo kaiteyadi ye tolehesuwaladi ne meta siya maidadi tamadi kesega. Temeta unai Yesu nige ye mwadine bena ye kataidi kana kahao yo lounao.

¹² Doha ye hededelau Yaubada unai ye wane, “Kabo kam kao namwanamwana ya hededehe-masalahan kagu kahao udiyedi.

Yo yogu wana udiyedi kabo ya hede-basaego yom tamowai bodadi luwadiwai.” *(Same 22:22)*

¹³ Iya hinage ye wane,

“Yogu sunuma kabo ya tole iya unai.” *(Aisaiya 8:17)*

Na nuwanuwatu gonogonowana ta unai ye wane, “Yau ede teina, na Yaubada natunao ye ledima wa maiyaguwao.” *(Aisaiya 8:18)*

¹⁴ Yaubada natunao ne buluma yo kwasina unai ye ginaulidi, unai Yesu hinage ye hemala buluma yo kwasina gonogonowana doha siya, meta kabo gonowana yona boita unai boita tanuwagana, iya ede diyabolo, yona gigibwali ye koigwaligwali

¹⁵ na tamowai ye yailihaidi, siya yodi mauli maudoina unai yona heyayai tauhaidi, boita yodi matausiyeina debanaena.

¹⁶ Ye laoma nige bena anelu ye saguidi, na bena Abelahama kana isimulitao ye saguidi.

¹⁷ Teina debanaena ede Yesu ye hemala tamowai doha kita, bena iya taukaitalasam saesaena namwanamwana. Unai iya ye katekamkamnaeda yoda basabasa udiyedi, yo hinage Yaubada yona ye paisowanamwanamwa, na kaitalasam ye ginauli tamowai yodi yababa kabanuwatugabaedi.

¹⁸ Iya laukita ye hekalu na unai ye kamkamna, unai gonowana ye saguida huyana laukita ta hekalu.

3

Yesu ye saekalili na kabo Mose

¹ Kagu kahao, Yaubada yona tamowai, galewa yogana taulapuina doha yau, ya henuwa bena nuwamiu se lau Yesu unai, iya ede ta hedehededei meta iya Yaubada yona hetahetamali tamowaina yo yoda taukaitalasam saesaena.

² Iya nuwana ye tolekesegai taukaisunuwaina unai na yona paisowa ye ginauli gonogonowana doha Mose hinage yona paisowa ye ginaulike-segai Yaubada yona numa^{**} unai.

³ Na Yesu hedebasae saesaena ye hai na kabo Mose, doha hinage numa namwanamwana tauginaulina hedebasae lakilakina ye hai na kabo numa ne.

⁴ Numa kesega kesega tauginaulidi udoi'udoj, na Yaubada ye bom ginauli maudoidi tauginaulidi.

---

^{**} **3:2:** *Numa ne, iya ede Isalaela tamowaidi heyaheyasonidi, na Mose iya kadi boda hesau.*

⁵ Mose nuwana ye tolekesegai Yaubada yona numa paisowana unai, na iya meta heyayai tauhaina mo. Yona paisowa wa meta saha kabo Yaubada huya matadawai ye hemasalahadi ne tautaudi.

⁶ Na Keliso nuwana ye tolekesegai Yaubada unai, na iya Yaubada Natuna yo yona numa tanuwagana. Numa ne ede kita, ena ta tolokesegai na ma nuwabayaoda ta nayatautaubiga ye lau ee Yaubada yona hedede hesunuma ye hemamo-hoiyeidi, siya ede yoda kabagwayala.

*Hedehedede bayabayaona ye lau taukawayaga-
gala udiyedi*

⁷ Unai Yaluwa Tabuna yona hedehedede bena kwa lapui, doha ye wane,

“Teina mayadai ta unai, ena kalinana kwa lapui,

⁸ tabu nuwamiu kwa hekwillolodi iya unai, doha Isalaela tamowaidiyao se tolodagedagela ei huyana Yaubada se laukita balabala unai.

⁹ Temenai kami mumugao yogu kabinamwa kalandiwai bolimai 40 luwadiwai se kitadi na sola [*yodi laulau udiyedi*] se laulautonogigau.

¹⁰ Unai tenem isi ne ya koipiliyeidi na ya wane, ‘Siya huya badobado nuwadi se toletolehesuwaladi kaliguwai. Saha ya hedede bena se ginaulidi wa se kawayagalaei.’

¹¹ Unai ede yogu kouyalayala unai ya hededekai-gwala,

‘Taba nige se lusola yogu kabakaiyawasi magaina** unai.’ ” *(Same 95:7-11)*

¹² Bena kwa kitanamwanamwa, kagu kahao. Kwa kitahetete'uyoigomiu tabu nuwamiu se yababa yo se labulabui, yo tabu Yaubada Maumaulina kwa nuwagabaei.

¹³ Komiu ma kami kahao bena kwa haihedehedehebaya'uyoigomiu mayadai kesega kesega udiyedi. Na teina mayadai kesega kesega Yaubada ye katai “teina mayadai ta”. Unai kabo taba nige yababa ye lupuigomiu na nuwamiu se kwailolo Yaubada unai.

¹⁴ Ena nuwada ta tolekesegai Yaubada unai ye lau ee yoda huya kana siga yo ta tolobayao yoda sunuma unai doha huya bagubagunana yoda nuwabui mayadaina wa, kabo ta hemala Keliso kana kahao yo lounao mamohoidiyao.

¹⁵ Na tabu teina hedehehede bayabayaona ta nuwamiu se luluhidi:

“Teina mayadai ta unai ena kalinana kwa lapui, tabu nuwamiu kwa hekwillolodi iya unai doha Isalaela tamowaidiyao huyana se tolodagedagelaei.” *(Same 95:7-8)*

¹⁶ Na tamowai Yaubada kalinana se lapui na iyamo se kawayagalaei wa, siya kaiteyadi? Siya ede Aikupito unai Mose ye woyahepesadi wa.

¹⁷ Na bolimai 40 luwadi wa unai Yaubada tamowai ye kouyalayalaedi wa, siya kaiteyadi? Ta-

---

** **3:11:** *Yogu kabakaiyawasi magaina:* Yaubada yona huya-hedehe wa unai, teina hedehehede ta kaniyona ede Kanana tanona. Hebelu 4:3 yo 4:6 udiyedi buka ta taukulina wa kabo kabakaiyawasi magaina ye heyaheyasoniyei galewa unai.

mowaidiyao ne meta se yababa na balabala unai se boita.

¹⁸ Yo siya kaiteyadi Yaubada ye hetahetal-adi yo ye hededekaigwala meta taba nige yona kabakaiyawasi magaina unai se lusola? Siya ede taukawayagalaena wa.

¹⁹ Unai ta nuwatulobai meta siya taba nige se lagelau Yaubada yona kabakaiyawasi magaina wa unai, matawuwuna nige se kawamamohoi.

4

Yaubada natunao yodi kabakaiyawasi hedede-hesunumana

¹ Yaubada yona kabakaiyawasi magaina lusolana hedede-hesunumana sola ye totolo, unai kita bena ta kitanamwanamwa, madai hesau luwadaena Yaubada ye kitalobai taba nige gonowana ye lusola.

² Na wasa namwanamwana meta Yaubada kabakaiyawasi magaina ye kabinonohaiyako, kita hinage ta lapuiyako gonogonowana doha siya. Na wasa se lapui wa meta nige ye saguidi, matawuwuna saha Yaubada ye hedede kalidiwai wa nige se kawamamohoiyei.

³ Na kita taukawamamohoi gonowana ta lusola yona kabakaiyawasi magaina unai. Na [*kaiteyadi nige se kawamamohoi, kalidiwai*] Yaubada ye wane,

“Yogu kouyalayala unai ya hededekaigwala,

‘Taba nige se lusola yogu kabakaiyawasi magaina unai.’ ”

95:11)

(Same

Iyamo Yaubada yona kabakaiyawasi magaina ye nonohaiyako huyana tanoubu yona huya-hetubuna wa unai.

⁴ Doha kulikuli tabuna teha hesau unai mayadai hehaligigi-labuina (7) ne hedehedena ye hedede ye wane,

“Yaubada yona paisowa maudoidi udiyedi ye kaiyawasi mayadai hehaligigi-labuina (7) unai.” *(Genese 2:2)*

⁵ Na kulikuli hesauna wa unai ye wane,

“Taba nige se lusola yogu kabakaiyawasi magaina unai.”

⁶ Tamowai bagubagunadi wasa se lapui wa nige se lusola yodi kawayagala debanawai, na kabakaiyawasi magaina wa sola ye totolo tamowai hekadi hesabadi bena se lusola.

⁷ Tenem unai Yaubada huya hesau ye tole kabakaiyawasi magaina lusolana hesabana na hesana ye katai ede, “Teina mayadai ta”, huyana yona hedehede ye mosei Dawida unai. Na Dawida ye hedede ye wane, doha ya kuliyako wa: “Teina mayadai ta unai, ena kalinana kwa lapui, tabu nuwamiu kwa hekwillolodi iya unai.”

⁸ Ena taba Yosua Isalaela tamowaidi wa ye woyalaediko kabakaiyawasi magaina ne unai,** meta Yaubada huya mulinawai taba nige mayadai hesau ye kaisunuwai'uyoi.

⁹ Unai kaiyawasi mayadaina wa sola ye totolo Yaubada yona tamowai yodi.

** **4:8:** Yosua iya Mose lauhedamaina na Isalaela bodadi ye woyahemwalaedi Kanana tanona unai na ye hemala yodi tano. Yosua mulinawai kabo isi se bado na kabo Dawida ye tubu, na Dawida ye hededehemasalaha ede yodi huyakaiyawasi sola matadiyena.

¹⁰ Na ena tamowai hesau ye lagelau Yaubada yona kabakaiyawasi unai, meta kabo ye kaiyawasi yona paisowa maudoidi udiyedi, doha ede Yaubada yona paisowa maudoidi mulidiyena hinage ye kaiyawasi.

¹¹ Unai bena ta kaipatebayao na ta lusola kabakaiyawasi magaina ne unai, na tabu Yaubada ta kawayagalaei doha Isalaela tamowaidiyao wa. Ena yoda laulau doha siya meta kabo ta beku na nige ta lusola.

¹² Matawuwuna Yaubada yona hedehedede meta maumaulina yo gigigibwalina yo ye matakalili na kabo kelepamatatehalabulabui. Nuwada ye bolilapaidi ye luwu ye lau yoda nuwanuwatu yo yoda hineli mamohoidiyao udiyedi ye lage na ye hinelidi yo ye kitasipwaidi.

¹³ Yaubada matanawai ginauli maudoidi nige hesau wadawadamna, na se masalahakalili matanawai. Laulau sahasahadi ta ginaulidi meta bena ta hededehemasalahadi iya kalinawai.

Yesu yoda taukaitalasam saesaena

¹⁴ Yoda sunuma hedehededehemasalahana ta unai bena ta tolobayao, matawuwuna yoda taukaitalasam saesaena ye saeko galewa. Iya ede Yesu, Yaubada Natuna.

¹⁵ Yoda taukaitalasam saesaena ta yoda basabasa maudoidi kabidi ye katakalili, matawuwuna laukita maudoidi ta hekalodi ta meta iya hinage ye hekalodi. Na iyamo nige ye ba'aya.

¹⁶ Unai bena ta laoma Yaubada yona telona ta hanahanawui ma nuwabayaoda, kabo yona

katekamkamna yo kabinamwa ta lobaidi na yoda huyayababa unai kabo ye saguida.

5

¹ *Dius tamowaidi yodi* taukaitalasam saesaena tamowai luwadiwai Yaubada ye hetolo na yona paisowa meta tamowai yodi tautolo Yaubada matanawai na kainauya yo kaitalasam ye mosei tamowai yodi yababa hesabadi. ² Iya gonowana ye taubigakalili tausupusupu yo taugegegege tamowaidiyao kalidiwai, matawuwuna ede iya taubasabasa hesau.

³ Teina debanaena ede kaitalasam ye ginaulidi iya ye bom yona yababa hesabadi yo kabo hinage tamowai maudoidi yodi yababa hesabadi.

⁴ Nige tamowai hesau teina paisowa hekaheka-sisina ta yona nuwahineliwai ye hai, na Yaubada yona yoga mo unai, doha Aloni.

⁵ Unai Keliso hinage nige ye bom ye hesae'uyoi na ye hemala taukaitalasam saesaena, na Yaubada iya ye toleisini na ye wane, “Kowa yau natugu,

mayadai ta unai ya hemala tamam.” (*Same 2:7*)

⁶ Yo kulikuli tehana hesau unai ye wane, “Kowa taukaitalasam tamowaina ye lau ee huya nige sigana doha Melekisedeka.”** (*Same 110:4*)

⁷ Huyana Yesu tanoubu ta unai ye miyamiya meta tapwalolo yo kaibwada ye moseidi Yaubada unai ma kalina lakilakina yo ma matasuluna, na

---

** 5:6: *Melekisedeka* wasana ede Genese 14:18-20 unai ku hasili.

Yaubada gonowana boita unai ye hemaui. Na Yaubada Yesu kalinana ye lapui matawuwuna Yesu iya ye hekasisiyei yo yona gigibwali unai ye miya.

⁸ Iya Yaubada Natuna mamohoina, na iyamo kamkamna unai nuwamasalaha ye hai idohagi na ye kawakabi.

⁹ Na huyana nuwanuwatu maudoina ye hai-hegehe ede ye hemala iya taukawakabiyeina tamowaidi mauidi yodi kabihemaui nige sigana yona kabalaoma.

¹⁰ Na Yaubada iya ye kaisunuwai taukaitalasam saesaena doha Melekisedeka.

Hedede bayabayaona ye lau Yaubada tautolehe-suwalana udiyedi

¹¹ Teina nuwanuwatu ta hedehedededi meta se bado taba ka hededededi, na hekatagomiu ye pilip-ilikalili, matawuwuna ede yomi lapulobai ne se pahili.

¹² Kwa kawamamohoi huyalohaloha, unai komiu taba taulauhekata hekadiyo, na nige gonowamiu, na Yaubada yona hedehedede wa udiyedi taba kabahetubu lauhekatana unai ka hekata'uyoigomiu. Komiu sola doha wawayao gagilidi meta susu mo kwa numanuma, na nige gonowana kai kwaikwailolona kwa kai.

¹³ Ena hesau susu mo ye numanuma, iya sola wawaya gagilina, na laulaududulai lauhekatana sola nige kabina ye kata.

¹⁴ Na kai kwaikwailolona meta tamowai lak-ilakidi siya kadi. Yodi kaikaipate debanawai gonowana namwa yo yababa se kitahinelidi.

6

¹ Unai bena yoda sunuma Keliso unai yona kabahetubu lauhekatadi bagubagunadi ta laugabaeidi, na ta dudu ta lau bena nuwamasalaha saesaena ta hai. Na tabu yoda sunuma kabahetubuna lauhekatadi ta lauhekata'uyoidi, siya ede: nuwabui laulau yabayababadi udiyedi yo yoda sunuma Yaubada unai,

² babatiso yo kabibolubolu, tauboitā yodi tolo'uyo yo hekasa mayadaina.

³ Yaubada yona yali unai ta sigilau nuwamasalaha saesaena ta hai.

⁴⁻⁶ Tamowai hekadiyo nige gonowana se nuwabui'uyo. Siya wasa namwanamwana se lapuiyako, galewa kainauyadi se miyalobaidiko, Yaluwa Tabuna unai yodi tupwa se haiyako, yo Yaubada yona hedehedede yona namwa yo basileiya ye laolaoma matadawai gigibwalina se nuwatulobaidiko. Na ena Yaubada se lausuwalaei meta nige gonowana se uyoma se nuwabui'uyo, matawuwuna yodi lausuwala ne unai siya Yaubada Natuna se hesahesataulo'uyoi na tamowai matadiwai iya se hemwadine'uyoi.

⁷ Bwatano namwanamwana unai meta ena nabu ye taludobi kewanawai kabo ye mumusi na koya kaidi kaniyodi ye toledi na koya tanuwagana unai namwa ye lobai. Tano ne Yaubada unai henamwa ye hai.

⁸ Na bwatano unai gwaligwali yo lagau mo se kini na nige yona namwa saha hesau, koya ne tanuwagana kabo tano ne ye hededeheyababa. Na gehena unai kabo ye gabu.

⁹ Kehamaiyao, ka hededebyaolaowa kalim-iuwai doha teina, na iyamo kabina ka kata meta komiu laulau namwanamwadi kwa ginagin-aulidi, siya ede Keliso yona kabihemauli unai se masamasalaha.

¹⁰ Yaubada yona hekasa se dudulai, unai yomi paisowabayao yo yomi gadosisi kalinawai taba nige ye nuwaluluhiyeidi. Yomi gadosisi ne kabakitalobaina ede Yaubada yona tamowai meta beyabeyana kwa saguidi yo iya ede sola kwa sagusaguidi.

¹¹ Laulauna gonogonowana ka henuwagomiu bena komiu kesega kesega kwa miyamiyanamwanamwaei ye lau ee huya ta kana siga, to Yaubada yona hededehesunuma kwa nayatautaubigaidi ne taba se laoma se mamohoi.

¹² Nige ka henuwagomiu bena kwa miyagaibu. Sunuma yo taubiga tamowaidi kabo saha Yaubada ye hededehesunumaedi wa se haidi. Unai ka henuwa bena yodi laulau kwa miyawatanidi.

Yaubada yona hededehesunuma taba nige ye bui

¹³ Huyana Yaubada yona hededehesunuma ye mosei Abelahama unai, meta ye bom hesanawai ye hededekaigwala, matawuwuna nige hesau ye saekalili doha iya. Na ye kaigwala

¹⁴ ye wane, “Mamohoi, yau kabo ya kainauyaigo na kam isimulita ya hebadodi.” *(Genese 22:17)*

¹⁵ Na Abelahama ye nayatautaubiga na mulinawai saha Yaubada ye hededehesunuma wa ye lobai.

¹⁶ Tamowai maudoidi meta tamowai saesaedi hesadiyao udiyedi se hededekaigwala. Na tamowai hesau taba saha ye hededeyako, meta hededekaigwala unai ye hemamohoiyei. Unai kabo haikawayagala maudoidi ye hekaiyawasidi.

¹⁷ Yaubada ye henuwa bena yona hededehe-sunuma tauhaidi kalidiwai ye hemasalaha meta taba nige yona hineli ye bui, unai kaigwalawai ye hemamohoiyei.

¹⁸ Teina ginauli labui ta, Yaubada yona hededehe-sunuma yo yona hededekaigwala, kabo nige gonowana ye buidi, matawuwuna nige gonowana ye kailupolupo. Kita taulaoma Yaubada unai sagu ta lobai, iya ede teina ginauli labui ta udiyedi ye henuwa bena ye hebayaoda na yona hededehe-sunuma udiyedi bena ta tolobayao.

¹⁹ Na yoda tolobayao Yaubada yona hededehe-sunuma udiyedi meta doha lowo, yaluwada taukabihekahinina bayabayaona. Yoda sunuma ta woyo ye kabigigili na ye lusolalau teha tabukalilina unai.**

²⁰ Menai Yesu taukedabagunaeda debadawai ye lusolalaoko yo ye hemala yoda taukaitalasam saesena ye lau ee nige sigana doha Melekisedeka.

7

Melekisedeka

iya

taukaitalasam

** **6:19:** *Woyo yo teha tabukalilina:* Teina ginauli ta meta Isalaela yodi Logulogu Tabuna wa unai (Hebelu 9:1-3). *Yoda sunuma ta woyo ye kabigigili na ye lusolalau teha tabukalilina unai:* Hedehede ta meta Yaubada yona kabamiya galewa ne unai heyaheya-sonina, na kaniyona ede yoda sunuma ye kabihekahinida Yaubada unai.

namwanamwana na kabo Lewi tamowaidiyao

¹ Teina Melekisedeka ta iya magai Salema yodi wasawasa yo Yaubada Saesaekalilina yona taुकaitalasam tamowaina. Huyana Abelahama wasawasa ye saepwaidi gehena** na yona uyoma magai unai, meta Melekisedeka iya ye hailobai na hededehehenamwa ye mosei Abelahama unai.

² Na Abelahama iyala unai gogo ye hai'uyoidi wa maudoidi luwadiwai yona taiti ye hai na ye mosei Melekisedeka.** Hesa Melekisedeka kaniyona ede *laulaududulai wasawasana*, yo hesa Salema kaniyona ede *nuwadaumwali*, unai iya hinage “nuwadaumwali wasawasana”.

³ Iya nige tamana yo sinana yo kana mumugao yo yona huyatubu yo yona mauli sigana wasadi, na iya meta taुकaitalasam tamowaina ye lau huya nige sigana, doha Yaubada Natuna.

⁴ Na tamada Abelahama iyala unai gogo ye haidi wa udiyedi yona taiti ye mosei Melekisedeka, unai ta nuwatulobai meta tamowai ta ye saekalili.

⁵ Laugagayo ye hedede meta taुकaitalasam siya ede Lewi kana isimulitao hekadiyo, bena Isalaela tamowaidi maudoidi udiyedi taiti se tanoi. Tamowaidi ta meta siya kadi kahao, na maudoidi Abelahama unai se tubuma.

⁶ Teina Melekisedeka ta, iya nige Lewi kana boga hesau, na iyamo taiti ye hai, yo hinage Abelahama, iya hededehehesunuma tauhaina wa, ye hededehehenamwa.

** 7:1: *Abelahama wasawasa ye saepwaidi wasana ku hasili Genese 14:1-16 unai.*   ** 7:2: *Taiti ... ye mosei Melekisedeka wasana ku hasili Genese 14:17-20 unai.*

⁷ Nige gonowana ta nuwapwanopwano, matawuwuna maudoida kabina ta kata meta tamowai dobidobina hededehenamwa ye hai tamowai saesaena unai.

⁸ Taiti tautanotano ne, siya kabo se boita. Na taiti tauhaina hesau ede Melekisedeka, na Yaubada ye hedehedede meta iya kabo ye miya ye lau nige kana siga.

⁹ Unai gonowana kabo ta wane, Abelahama taiti yona tolenta ta meta Lewi hinage taiti ye tole,

¹⁰ matawuwuna ede huyana Melekisedeka Abelahama ye hailobai, meta Lewi iya sola kana mumuga Abelahama tauna luwanawai.

Yesu taुकaitalasam saesaena doha Melekisedeka

¹¹ Taुकaitalasam Lewi unai tautubuma wa yodi paisowa yona kabalaoma ede Mose yona laugagayo. Na iyamo taुकaitalasam ne nige gonowadi tamowai yodi yababa udiyedi se tolehedudulaidi. Unai Yaubada taुकaitalasam hesau ye hetamaliyama, iya ede doha Melekisedeka, na nige doha Aloni.

¹² Teina unai Yaubada taुकaitalasam yona paipaisowa ye bui, ede laugagayo hinage ye bui.

¹³ Teina hedehedede maudoidi ta tamowaina wa meta iya nige Lewi kana isimulita hesau, na iya boda udoi. Na tenem boda ne unai meta nige tamowai hesau kaitalasam paisowana ye ginauli.

¹⁴ Ye masalaha meta yoda Guiyau iya Yuda kana isimulita, na Mose nige saha ye hedede bena taुकaitalasam hesau Yuda kana boda unai kabo ye tubuma.

15 Yo saha ka hedede ta ye masalahakalili, ena taुकaitalasam hesau doha Melekisedeka ye masalahama.

16 Nige kana mumuga laugagayona debanawai na ye hemala taुकaitalasam, na yona mauli nige yona kabagehe yona gigibwali debanawai.

17 Matawuwuna Yaubada ye hededeyako ye wane,

“Kowa taुकaitalasam miyamihaina doha Melekisedeka.” *(Same 110:4)*

18 Laugagayo yo kabikabidi bagubagunadi wa Yaubada ye tolehesuwaladi matawuwuna ede se basabasa yo nige kaniyodi,

19 matawuwuna laugagayo ta nige gonowana tamowai se tolehedudulaidi. Na Yaubada hedede-hesunuma namwanamwadi ye ledima, se saguida na udiyedi kabo gonowana ta sigilau Yaubada unai.

20 Laugagayo yo kabikabi hauhauna ta Yaubada ye hetubu na hededekaigwala ye ginauli Yesu unai. Na nige hededekaigwala hesau ye ginauli taुकaitalasam tamowaidiyao bagubagunadi udiyedi.

21 Na huyana Yesu ye hemala taुकaitalasam, Yaubada hededekaigwala ye ginauli ye wane,

“Guiyau ye kaigwalako,
yo iya taba nige nuwana ye bui:

Kowa kabo taुकaitalasam ye lau ee huya nige sigana” *(Same 110:4)*

22 Teina hededekaigwala ta debanawai Yesu ye hemala talam namwanamwana tauhaiyamana yo tauhebayaona. Talam ne ye namwakalili na kabo talam beyabeyana.

²³ Taukaitalasam Lewi unai tautubuma wa meta se badokalili, matawuwuna boita ye hekaiyawasidi, unai kadi paisowa nige se laei sigana unai.

²⁴ Iyamo Yesu ye miya ye lau nige sigana, unai iya ye hemala taukaitalasam miyatahitahina.

²⁵ Unai iya gonowana tamowai ye hemaulidi, siya ede tamowaidiyao Yesu debanawai se laoma Yaubada unai. Matawuwuna iya ye miya ye lau nige kana siga na huya maudoina kabo yodi ye kaikaibwada.

²⁶ Ye namwakalili to yoda taukaitalasam saesaena ede Yesu, matawuwuna iya tabuna, nige kana giluhesau, ye a'a, iya tamowai yodi yababa nige ye patulau udiyedi, yo galewa ne unai ye saekalili.

²⁷ Taukaitalasam saesaedi Lewi kana isimulitao, siya bena mayadai badobado kaitalasam se ginaginulidi, bagubaguna se bom yodi yababa hesabadi na kabo tamowai maudoidi yodi yababa hesabadi. Na Yesu meta udoi. Iya tamowai yodi yababa maudoidi debadiwai kaitalasam kesega mo ye ginauli huyana ye mose'uyoi sataulo ne unai.

²⁸ Tamowai sebasabasakalili, na iyamo laugagayo debanawai se hemala taukaitalasam saesaedi. Na laugagayo mulinawai hededekaigwala ye laoma, na unai Yaubada Natuna ye kaisunuwai ye hemala taukaitalasam saesaena. Yaubada iya ye tolehedudulaimamohoyei ye lau ee nige kana siga.

Yesu yoda taukaitalasam saesaena talam hauhauna wa unai

¹ Kai saha ka hedeheedei ta meta iya ede teina: Kita yoda taukaitalasam saesaena ye tutuli Yaubada didididigakalilina yona telona nimatu-tunawai galewa ne unai,

² yo kabataba'ohu unai ye paipaisowa. Kabataba'ohu ta Logulogu Tabuna mamohoina Guiyau ye ginauli na nige tamowai se ginauli.

³ Laugagayo ye hedede meta bena taukaitalasam saesaedi maudoidi yodi kainauya yo kaitalasam se moseidi. Gonogonowana doha hinage teina yoda taukaitalasam saesaena ta bena kaitalasam hesau ye mosei Yaubada unai.

⁴ Ena taba iya tanoubu ta unai, taba nige ye hemala taukaitalasam, matawuwuna tanoubu ta unai meta taukaitalasam tamowaidiyao nonohadi, siya ede kaitalasam se moseidi Yaubada unai, doha laugagayo ye hededehemasalahayako wa.

⁵ Yo siya yodi kabakaihelahui, iya ede Logulogu Tabuna ne, meta galewa ne unai Logulogu Tabuna mamohoina kabakitana yo tautauna. Unai ede huyana Mose bena Logulogu Tabuna ta ye ginauli, Yaubada ye hededebayaolau unai ye wane, “Ku kitalau kabikabina tautauna maudoina kuduli ne unai ya hekitago wa meta ku ginauliwatani.” (*Esodo 25:40*)

⁶ Na taukaitalasam saesaena paisowana Yesu ye hai wa ye namwakalili na kabo Lewi tamowaidiyao yodi paisowa, gonogonowana doha talam iya ye haiyama wa ye namwakalili na kabo talam bagubagunana wa. Na talam

hauhauna ta yona kabatolo ede hededehe sunuma namwanamwadiyao. Hededehe sunuma ta se namwakalili na kabo hededehe sunuma bagubagunadi wa.

⁷ Taba ena talam bagubagunana wa unai nige laupwano, meta Yaubada taba nige talam helabuina ye leyama.

⁸ Na Yaubada Isalaela tamowaidi udiyedi laupwano ye lobai ede ye wane,
 “Guiyau ye wane, Huyana ye laolaoma,
 yau kabo talam hauhauna ya ginauli
 Isalaela yo Yuda tamowaidiyao udiyedi.

⁹ Kadi mumugao nige yogu talam beyabeyana wa se sunumaei,
 ede ya lausuwalaedi.

Unai talam hauhauna ta kabo nige doha siya udiyedi ya ginauli wa,
 huyana nimadi udiyedi ya kabi na Aikupito unai ya woyahepesadi wa.

¹⁰ Na Guiyau ye wane, Teina talam ta kabo ya ginauli Isalaela tamowaidi udiyedi,
 tenem huyana ne mulinawai.

Yau yogu laugagayo kabo ya toledi kuludi ne udiyedi
 yo ya kulidi nuwadi ne udiyedi.

Yau kabo yodi Yaubada,
 yo siya yau yogu tamowai.

¹¹ Huyana ne taba nige tamowai hesau helena taumiya ye hekata
 yo taba nige ye hededelau kana kaha unai ye wane, ‘Guiyau taba kabina ku kata,’
 matawuwuna siya maudoidi gagilidi ye sae laki-lakidi

kabo kabigu se kata.

¹² Yau yodi laulau yabayababadi kabo ya hed-edegigilidi
yo yodi ba'aya taba nige ya nuwatu'uyoidi.”
(*Yelemaiya 31:31-34*)

¹³ Na teina talam ta Yaubada ye katai talam hauhauna, unai talam bagubagunana wa ye beyabeyako. Na saha ye beyabeyako yo nige yona gigibwali meta kabo ye tauwadam.

9

Yaubada kaihelahuina Logulogu Tabuna unai

¹ Talam bagubagunana wa meta yona kaihelahui laugagayodi yo kabikabidi, yo hinage tanoubu ta unai kabataba'ohu se ginauli.

²⁻³ Kabataba'ohu ta meta Logulogu Tabuna kaleko unai se ginauli, na kalona ne unai meta kaleko unai se woyo'utusi na ye hemala dahala labui. Na dahala bagubagunana wa unai meta lampa haligigi-labui (7) yodi kabatolo ye totolo, yo hinage pwalawa tabudi ma hatahatana menai.**
Teina dahala ta hesana ede teha tabuna. Na woyo kalekona dagelanawai meta dahala hesau hesana ede teha tabukalikalilina.**

⁴ Dahala ta unai kabakaitalasam hatahatana gole unai se ginauli, meta inisenisi kabagabuna.

** **9:2-3:** Dahala bagubagunana gogona hedehedededi ku hasilidi Lewitikasi 24:5-9, Maleko 2:26, yo Esodo 25:23-30udiyedi.

** **9:2-3:** *Teha tabukalikalilina* hesana ta se tole matawuwuna iya ede Yaubada yona kabamiya tanoubu ta unai.

Yo talam keisina** gole unai se suma wa hinage temenai. Teina keisi ta kalonawai meta mana kaba'usaiddi gole unai se ginauli wa, yo Aloni yona tuke ye bwagu wa**, yo laugagayo saudoudoi (10) wekudi tabatabadiyao labui** wa.

⁵ Keisi wa kewanawai selubim didididigadi labui se tutuli. Pepedi se kaladi na ba'aya kaba-hededegigilina tehana wa se helogulogu. Na ginauli maudoidi ta hedehedededi se badokalili, na nige gonowana ta hetalahegehedi.

⁶ Huyana ginauli maudoidi se tolehekesanonohaidi doha teina, kabo taukaitalasam se mwalamwalaeh dahala bagubagunana unai, mayadai badobado temenai yodi kaihelahui kabikabidi se ginaginulidi.

⁷ Na taukaitalasam saesaena ye bom mo kabo bolimai kesega kesega luwadiwai mayadai kesega mo unai ye mwalaesae teha tabukalikalilina unai, na yona mwalaesae ne unai meta bena kwasina ye bahei. Teina kwasina ta meta iya yo tamowai maudoidi yodi yababa nige se nuwatulobaidi wa hesabadi na menai Yaubada matanawai ye lausibusibuyei.

⁸ Taukaitalasam saesaena ye bom mo gonowana ye mwalaesae dahala tabukalikalilina unai. Teina unai Yaluwa Tabuna ye hemasalaha kalidawai meta huyana Logulogu Tabuna

---

** **9:4:** *Talam keisina:* Kalina Dimdim unai se hedehedede *ark of the covenant*. Teina hedehedede ta *ark* kaniyona ede *keisi*.

** **9:4:** *Aloni yona tuke ye bwagu wa* wasana meta Numela 17 unai ku hasili. ** **9:4:** *Laugagayo saudoudoi ... wekudi tabatabadiyao labui* wasadi meta Esodo 34:1 unai.

bagubagunana sola ye totolo meta kabalusae teha tabukalikalilina kedana nige sola ye tasoke.

⁹ Teina talam bagubagunana kabikabidiyao ta meta teina huya ta kita yoda kabakita. Ye hekitada meta tautaba'ohu yodi kainauya yo kaitalasang se mosemoseidi Yaubada unai wa, meta taba nige gonowana nuwadiyao se he'a'adi.

¹⁰ Matawuwuna teina kainauya yo kaitalasang ta meta siya ede kai, numanuma, taudi yo gogo deulihe'a'adi kabikabidi mo. Tamowai teina kabikabi ta se ginaulidi meta dagelagaibudi mo se he'a'adi, *[na nuwadiyao meta nige se buidi.]* Na Yaubada yona nuwatu meta bena tamowai tenem kabikabi ne se ginaginaulidi ye lau ee kabikabi hauhauna ta ye lage.

Keliso kwasinana hedehedena

¹¹ Na Keliso ye laoma ye hemala ginauli namwanamwadi se laomako wa yodi taukaiasang saesaena, na Logulogu Tabuna unai ye lusola. Teina Logulogu Tabuna ta ye saekalili yo ye namwakalili na kabo tanoubu unai ta. Nige tamowai nimadiwai se ginauli, yo iya meta nige doha tanoubu ta ginaulina hesau.

¹² Yesu yona lusola wa unai meta nige gouti o bulumakau natuna hakiyana kwasinana ye he-paisowa, na ye bom kwasinana mo ye bahei na ma kesega mo ye lusola teha tabukalikalilina wa unai, na unai yoda kabihemaui miyatahitahina ye ginauli.

¹³ Kabikabi bagubagunana unai, ena Yaubada

matanawai tamowai nige se a'a,** meta kabo taुकaitalasam ne gouti o bulumakau hakiyadi kwasinadi unai se lausibusibuyei, o bulumakau baisinana saehauna kahusana se hesulusae kewadiwai. Unai kabo se he'a'a'uyoidi. Iyamo teina ta meta dagelagaibudi mo se a'a.

¹⁴ Na Yaluwa Tabuna Miyamiyahaina Yesu ye hebayao na ye bom ye mose'uyoi Yaubada unai. Na iya meta nige yababana hesau. Unai ede Keliso kwasinana ye gigibwalikalili na kabo suisui kwasinadi. Kabahemwaloida laulaudiyao udoi'udoi udiyedi Keliso kwasinana nuwadao ye he'a'adi, to bena Yaubada Maumaulina ta kaihelahui.

¹⁵ Keliso yona kaitalasam debanawai ede iya talam namwanamwakalilina tauhetubuna. Talam bagubagunana wa unai na tamowai saha se ginaulipwanolidi wa ba'ayadi maudoidi hesabadi ye boita na unai ye hemaisahaidi yo yailihai ye moseidi. Unai talam hauhauna ta meta kaiteyadi Yaubada ye yoganeidi wa bena yona hededehe-sunuma gogodi miyamiyahaidiyao se haidi.

¹⁶ Na huyana tamowai hesau yona gogo hekasana pepwana ye kulikauli na ye boitagabaei, meta nige gonowana tamowai hesau ye kabilau gogo ne udiyedi kana siga se hemamohoiyei meta pepwa ne taukulina ede ye boitako.

¹⁷ Ena taukulina ta ma miyana meta nige

** **9:13:** *Yaubada matanawai tamowai nige se a'a* kaniyona ede tamowai wa nige gonowana se mwalaе Logulogu Tabuna bakubakuna unai se kaitalasam yo se tapwalolo, matawuwuna yababa saha hesau se ginauli o laugagayo hesau se utusi.

gonowana tamowai hesau gogo hekasana pepwana ta ye hepaisowa na unai ginauli saha ye hededehesunuma wa ye hai. Teina pepwa ta nige gonowana ye paisowa kana siga ee taukulina ta ye boita.

¹⁸ Doha hinage talam bagubagunana wa nige yona gigibwali ye lau ee kwasina unai se hemamohoiyei.

¹⁹ Mose Yaubada yona laugagayo maudoidi ye hededegabaedi tamowai udiyedi, na muliyena bulumakau natudiyao yo gouti kwasinadi yo waila ye haidi na mamoe wiyana pulupululuna yo hisopa lagadi ye hepaisowadi na Yaubada yona laugagayo bukana yo tamowai maudoidi udiyedi ye lausibusibuidi

²⁰ na ye wane, “Teina kwasina ta meta Yaubada yona talam kalimiuwai wa kabahemamohoiyena.” *(Esodo 24:7-8)*

²¹ Laulau kesekesegana unai kwasina ye lausibusibuyei Logulogu Tabuna unai yo kabakaihelahui gogodi maudoidi udiyedi.

²² Mamohoi, laugagayo ye hedede meta ginauli se bado bena kwasina unai se he'a'adi. Taba bena kwasina nige ye bwalili, nige yababa kabahededegigilina hesau.

²³ Teina ginauli ta meta siya ede galewa gogodiyao tautaudi, yo kabahe'a'adi meta suisui kwasinadi. Na galewa ginaulidi kabahe'a'adi meta ye saekalili na kabo suisui kwasinadi,

²⁴ matawuwuna Keliso nige ye lusae Logulogu Tabuna tamowai nimadiwai se ginauli wa unai. Na ye lusae galewa ne unai Logulogu Tabuna mamohoina ne unai. Temenai ye masalahalau

Yaubada matanawai kita hesabada.

²⁵ Hinage ye lusae galewa ne unai nige bena huya badobado ye bom ye kaikaitalasamyeyi'uyoi, doha taukaitalasam saesaena bolimai kesega kesega ye lusae teha tabukalikalilina unai ye kaikaitalasam, na kwasina ye bahei wa meta nige iya ye bom kwasinana.

²⁶ Ena taba Keliso yona kaitalasam ne ye ginaginauli'uyoi, meta huyana Yaubada tanoubu yona hetubuna wa unai ye laoma ee teina kabo ye kamkamna ma gwauna. Na huya gehena ta unai ye laoma ma kesega mo ye kaitalasam'uyoi bena ba'aya ye tolehesuwaladi.

²⁷ Doha ede tamowai ye boita ma kesega mo na mulinawai kabo ye masalaha hekasa mayadaina unai,

²⁸ hinage Keliso ye boita ma kesega mo na kaitalasam ye ginauli tamowai gwaudi yodi yababa kabalaehesuwaladi. Na kabo ye uyoma nige bena tauba'aya hesabadi, na tenem huyana ne unai kabo mauli nige kana siga ye moseidi iya tau-nayanayaina tamowaidiyao ne udiyedi.

10

Keliso ma kesega mo ye kaitalasam

¹ Laugagayo Mose unai se laoma wa meta ginauli namwanamwadi se laolaoma ne tautaudi mo, nige mamohoidiyao. Unai ede kaitalasam kesekesegadi tamowai se ginaginauli'uyoidi bolimai badobado, na udiyedi taba nige gonowana taukaihelahui ne se hedudulaidi.

² Ena taba laugagayo wa tamowai se hedudulaidi kabo gonowana kaitalasam wa se

kaiyawasi. Matawuwuna ena taba kaitalasang kesega mo unai taukaihelahui wa se a'ako, kabo nige gonowana yodi yababa se nuwatu'uyoidi.

³ Na tenem kaitalasangdi ne meta ba'aya kabahenuhenuwaisinidi bolimai badobado,

⁴ matawuwuna bulumakau yo gouti hakiyadi kwasinadi nige gonowana ba'aya se haigabae.

⁵ Tenem unai, huyana Keliso ye dobima tanoubu ta unai meta ye wane,

“Kaitalasang yo kainauya nige ku henuwadi,
na yau taugu ta ku kabinonohai yogu.

⁶ Kaitalasang gabugabudi yo ba'aya kabahed-edegigilina kainauyadi nuwam nige se henamwa.

⁷ Na kabo ya wane, ‘Yaubada, yau ede te, doha buka unai se kuliyako,

ya laoma kowa yom nuwatu bena ya gin-
auli.’ ” *(Same*
40:6-8)

⁸ Bagubaguna Keliso ye hedede ye wane, “Kaitalasang yo kainauya, siya ede kaitalasang gabugabudi yo kaitalasang ba'aya hesabadi, meta nige ku henuwadi yo nige nuwam se henamwadi.” Iyamo laugagayo ye hedede bena se ginaulidi

⁹ Na ye hedede'uyo ye wane, “Yau ede te, ya laoma kowa yom nuwatu bena ya ginauli.” Teina hedehedede ta udiyedi talam bagubagunana wa ye tolehesuwala na helabuina ye haiyama.

¹⁰ Na Yaubada yona nuwatu unai ye haida yona tamowai, Yesu Keliso tauna kaitalasangna kesega wa debanawai.

11 Talam bagubagunana wa unai mayadai kesega kesega taukaitalasam maudoidi yodi paisowa se ginaginaulidi. Kaitalasam kesekesegadi se moseidi Yaubada unai na nige gonowana udiyedi ba'aya se haigabaeidi.

12 Na teina taukaitalasam saesaena ta ba'aya kaitalasamna ma kesega mo ye ginauli, na mulina ne unai ye sae Yaubada nimatutuna unai ye tuli.

13 Temenai ye nayanaya ye lau ee kana siga kana waiunu Yaubada ye toledi kaena kabatoledi.

14 Matawuwuna tenem kaitalasam kesega ne unai kaiteyadi ye tolehesuwaladi siya Yaubada yona tamowai ne meta ye tolehedudulaimamo-hoiyeidi ye lau nige kana siga.

15 Yaluwa Tabuna teina ta hinage ye hemasalahayako kalidawai. Doha bagubagunawai ye wane,

16 “Guiyau ye hedede ye wane, “Teina talam ta kabo ya ginauli Isalaela tamowaidi udiyedi, tenem huya ne mulinawai.

Yau yogu laugagayo kabo ya toledi kuludi ne udiyedi

yo ya kulidi nuwadi ne udiyedi.’ ” (*Yelemaiya 31:33*)

17 Na kabo ye hedede'uyo ye wane,

“Yodi ba'aya yo laulau yabayababadi meta yau taba nige ya nuwatu'uyoidi.” (*Yelemaiya 31:34*)

18 Na huyana Yaubada ba'aya ye hededegigilidi meta tamowai nige gonowana kaitalasam hekadi se ginauli'uyoidi.

Sunuma hededehebayaona

19 Kehaguwao, Yesu kwasinana debanawai ta nuwabayao na ta lusae galewa teha tabukalikalilina ne unai.

20 Yesu teina keda hauhauna ta ye sokeyako kita hesabada yo gonowana unai kabo mauli ye leyama kalidawai. Woyo taigalina ne iya ede Yesu tauna, unai kabo gonowana ta lau Yaubada unai.

21 Yo hinage yoda taukaitalasam saesaena iya Yaubada yona tamowai taukitahetetedi.

22 Tenem nuwatu maudoidi ta debadiyena taba kwa laoma ta sigi ta lau Yaubada unai ma nuwamamohoida yo ma sunumada. Matawuwuna yoda nuwatu yabayababadi Keliso kwasinana unai ye lausibusibuyeidiko na ye he'a'ada, yo tauda waila a'ana unai ye deulidiko.

23 Taba ta tolobayao na Yaubada yona hededehesunuma ta hededehemasalahadi tamowai udiyedi ta, bena ta kabihekahinidi, matawuwuna Yaubada saha ye hededehesunuma kalidawai wa kabo ye hemamohoiyei.

24 Na bena ta nuwanuwatu kabo idohagi na ta haihebahebayao'uyoida gadosisi yo laulau namwanamwadi udiyedi.

25 Tabu yoda tapwalolo koikoigogodi ta miyasuwalaedi doha tamowai hekadi yodi miyamiya ne. Bena yoda sunuma unai ta haihebahebayao'uyoida, matawuwuna kabina ta kata meta yoda Guiyau yona uyoma mayadaina ye hana-hanauma.

26 Ena kita Yaubada yona hedehedede mamohoina ne kabina ta kata na sola ba'aya unai ta miyamiya, meta nige kaitalasam hesau'uyo kabo ba'aya ne ye haigabaeidi,

²⁷ na ma matamatausida hekasa mayadaina yo Yaubada kana waiunu kabaheyababadi kaiwana kalakalasina ta nayanayaidi.

²⁸ Ena tamowai hesau Mose yona laugagayo ye laukwatakwataei na tamowai labui o haiyona se kita yo se hemamohoiyei, kabo se unuhemwaloi, nige gonowana se katekamkamnaei.**

²⁹ Yomi nuwatu idohagi? Ena tamowai hesau Yaubada Natuna nige ye hekasisiyei yo talam kwasinana wa ye hai doha ginauligaibu, yo nige ye mode meta teina kwasina ta gonowana yona yababa ye deuligabaedi Yaubada matanawai, yo Yaluwa iya ginauli namwanamwadi ye kainauyaida ye hededeheyababa meta kabo kamkamna sahasahana ye hai?

³⁰ Tauhedehedena kabina ta katako, ye hedede ye wane, “Yau kabo ya haigum, yo hekamkamna meta yau ya ginauli,” (*Dutelonomi 32:35*) yo ye hedede'uyo ye wane, “Guiyau kabo yona tamowai ye hekasadi.” (*Dutelonomi 32:36, Same 135:14*)

³¹ Unai ginauli nuwamatamatausikalilina ede hekamkamna Yaubada Maumaulina nimana unai kabo tamowai se hai ne.

³² Na huya bagubagunana unai Keliso wasana kwa hai wa kwa nuwanuwatui. Tenem huyana ne unai kamkamna lakilakina kwa hekaloi, na iyamo yomi sunuma unai kwa tolobayao.

³³ Huya hekadiyo komiu Yesu tausunumaena se haigomiu na boda matadiwai se hededeheyababagomiu yo se hekamkamnagomiu, yo

---

** **10:28:** Laugagayo ne Dutelonomi 17:6unai ku hasili.

huya hekadiyo kamkamna kesekesegadi tauhaidi wa kwa saguidi.

³⁴ Kami kahao numatutugudu unai se toledi wa kwa katekamkamnaedi, yo huyana yomi gogo se haidi wa meta kwa gwauyala, matawuwuna kabina kwa kata meta yomi gogo namwanamwadi yo miyamiyahaidi, siya ede galewa ne unai.

³⁵ Unai tabu yomi sunuma kwa gabaegaibui. Kinauyana lakilakina kabo Yaubada unai kwa hai.

³⁶ Yomi sunuma unai taba kwa tolobayao, yo huyana Yaubada yona nuwatu kwa ginaulihegehedi sigana unai, saha ye hededehesunuma wa kabo kwa hai.

³⁷ Na huyakubwakubwa mo
“kabo taulaoma ne ye lagema na taba nige ye pahili.

³⁸ Na yogu tamowai dudulaina sunuma debanaena kabo ye miya.
Na ena ye mulisigisigi

yau taba nige nuwagu ye namwa kalinawai.”

(Habakuku 2:3,4)

³⁹ Na kita meta nige taumulisigisigi tamowaidiyao. Ena tamowai hesau ye mulisigisigi, Yaubada kabo ye heyababa. Na kita meta tausunuma tamowaidiyao, mauli nige kana siga tauhaidi.

11

Tausunuma tamowaidiyao wasadi

¹ Yoda sunuma kaniyona ede ta kawamamohoi yo nige nuwadao se labulabui meta Yaubada

yona hededehesunuma ta nayanayaidi ne kabo se tubu, yo ginauli saha sola nige ta kitadi kabo se masala.

² Kada mumugao yodi sunuma kana kao ede doha teina, unai Yaubada ye hededetausaedi.

³ Sunuma debanawai ta nuwatulobai meta *Yaubada ginauli maudoidi ye hetubudi* yona hedehede unai. Na saha ta kita ne meta ginauli nige masamasalahadi udiyedi ye masala, Yaubada yona hedehede unai.

⁴ Sunuma debanawai *Abela* kaitalasam namwanamwana ye mosei Yaubada unai, na kabo Kaina yona kaitalasam. Na Yaubada Abela yona kainauya ye kitahenamwa na yona sunuma debanawai ye hededetausae meta iya tamowai dudulaina. Abela ye boitako, na iyamo yona sunuma wasana sola iya ede ta lapulapui.

⁵ Sunuma debanawai Yaubada *Enoka* ye hai ye saei galewa, ede iya nige boita ye lobai. Make-sega ye tauwadam, matawuwuna Yaubada iya ye haiyako. Na huyana sola nige ye sae galewa, Yaubada iya ye hededetausae meta iya nuwana ye henamwa.

⁶ Na ena nige yoda sunuma, meta nige gonowana Yaubada nuwana ta henamwa. Matawuwuna nige gonowana tamowai hesau ye laoma Yaubada unai kana siga ye kawamamohoi meta Yaubada iya maumaulina yo miyamiyahaina, yo hinage bena ye kawamamohoi meta Yaubada iya tauwaseneina ye kainauyaidi.

⁷ Sunuma debanawai ginauli sahasahadi sola nige se masala wa Yaubada ye

hededehemasalahanonohaidi *Nowa* unai, na *Nowa* Yaubada ye hekasisiyei yo yona sunuma debanawai ake** ye ginauli bena yona numa tamowaidi ye hemaulidi. Saha ye ginauli ta unai *Nowa* tanoubu tamowaidiyao kadi gilulau ye hemasalaha, na ye hemala laulaududulai tamowaina Yaubada matanawai.

⁸ Sunuma debanawai *Abelahama* Yaubada ye kawakabiyei, huyana ye yoganei bena ye lau tano hesau unai. Tano ne Yaubada ye hededehe-sunuma bena huya mulinawai kabo ye hemala yona tano mamohoina. Yaubada ye kawakabiyei na ye lau, na nige kabina ye kata haedi ye laulau.

⁹ Yona sunuma debanawai hededehe-sunuma tanona unai ye miya doha laolaoma. Yo tenti unai ye miyamiya doha hinage natuna Isako yo wahana Yakobo, na siya meta hededehe-sunuma kesekesegana tauhaina.

¹⁰ *Abelahama* teina laulau ta ye ginaulidi matawuwuna magai miyamiyahaina ye nayawatani. Magai wa taunuwatuhekasana yo tauginaulina ede Yaubada.**

¹¹ Huyana *Abelahama* ye tautaubadakililiko yo mwanena Sala ye kobosi, meta *Abelahama* yona sunuma debanawai Yaubada ye hebayao na ye hemala tama, matawuwuna ye kawamamohoi

---

** **11:7:** Teina hedehedede ta *ake* nige kalina Saliba, na kalina Hebelu unai ta hai. Na kaniyona ede *keisi*. *Nowa* waga ye kabi wa hinage ta hedede *ake*, iya meta *keisi* lakilakikalilina. *Nowa* wasana ede Genese 6:5 unai ye hetubu. *Keisi* hesau wasana ta hasili Hebelu 9:4 unai, iya ede talam keisina. ** **11:10:** Magai wa hededehemasalahana ku hasili Hemasalaha 21:10-14 unai.

meta saha Yaubada ye hededehe sunumayako wa kabo ye ginauli.

¹² Unai tamowai tautaubadakililina ta kana isimulitao meta se badokalili doha galewa kipwaladi yo salagomgom nagalidi. Nige gonowana ta hasilidi.

¹³ Teina tamowai ta ma sunusunumadi na se boita. Na saha Yaubada ye hededehe sunumadi wa sola nige se haidi. Na kedalohalohawai mo se kitakitalaedi yo se gwauyalaedi. Yo se hededehe masalaha'uyoidi meta siya laolaoma yo yodi magari mamohoina nige tanoubu ta unai.

¹⁴ Tamowai yodi hedehedede doha teina ye hemasalah meta basileiya hesau se wasewasenei bena kabo se hai yodi.

¹⁵ Ena taba tano se laugabaei wa se nuwanuwatui, meta kabo gonowana se uyoko hesabana.

¹⁶ Iyamo se henuwa magari namwanamwana se nayanayai iya ede galewa ne unai. Unai Yaubada nige ye mwadine bena iya se katai yodi Yaubada, matawuwuna yodi magari lakilakina ye kabinonohaiyako.

¹⁷⁻¹⁸ Huyana Yaubada *Abelahama* ye laukita kabo Abelahama iya natuna Isako ye kaitalasyei, matawuwuna yona sunuma. Yaubada ye hededehe sunumayako meta Isako unai kabo kana isimulitao se masalaha, na iyamo Abelahama Yaubada yona hededehe sunuma tauhaina wa ye yali bena natukesekesegana ye kaitalasyei.

¹⁹ Abelahama ye nuwatui meta taba Isako ye boita, Yaubada gonowana kabo ye hemaui'uyoi.

Na saha ye tubu wa meta doha Abelahama natuna Isako boita unai ye hai'uyoi.

²⁰ Sunuma debanawai *Isako* iya natunao labui Yakobo yo Iso ye hededehe namwadi yo ye hededehe masalaha ginauli sahasahadi kabo se tubu kalidiwai.**

²¹ Sunuma debanawai *Yakobo*, huyana yona huyaboita ye hanahanauma, meta Yosepa natunao labui ye hededehe namwadi yo yona tuke unai ye kabi ye totolo na Yaubada ye kaihelahui.**

²² Sunuma debanawai *Yosepa* yona huyaboita ye hanahanauma ede ye hededehe masalaha meta Yaubada kabo Isalaela tamowaidiyao Aikupito unai ye woyahepesadi, yo saha ye henuwa bena siyadana ne unai se ginauli, meta ye hededenonohai.

²³ Huyana *Mose* se labasi, na sunuma debanawai *tamana yo sinana* iya se tolewadam waikena haiyona, matawuwuna iya se kita meta kana kao ye namwakalili, na Palao yona laugayo nige se matausiyei.

²⁴ Sunuma debanawai huyana *Mose* ye tubusae meta nige ye henuwa bena se hedede iya Palao natuna waihiu wa natuna,**

²⁵ na ye henuwa bena Yaubada yona tamowai maiyanao se kamkamna, na nige bena huyakubwakubwa mo yababa gwauyalana ne unai ye gwauyala.

** **11:20:** Iso wasana ne ku hasili Genese 27:1-40udiyedi.

** **11:21:** *Ye totolo na Yaubada ye kaihelahui:* Tenem huyana ne unai tamowai se totolo na se tapwalolo. ** **11:24:** Mose wasana ne ku hasili Esodo 2:10unai.

26 Ye nuwatui meta ye namwa mo taba ye kamkamna Keliso debanawai na kabo Aikupito yona gogo wasawasadi gadosisidi ne, matawuwuna iya ye kitakitalau yona kainauya ye laolaoma ne hesabana.

27 Sunuma debanawai Mose Aikupito ye laugabaei na wasawasa yona kouyalayala nige ye matausiyei. Yona sunuma unai ye tolokesegai, matawuwuna yona kamna ne unai doha Yaubada iya ede wadawadamna ye kita.

28 Sunuma debanawai Mose ye hededelau Isalaela tamowaidi bena Taukiuli kabikabina yo kwasina hesaudi kawakeda duudi udiyedi se ginaulidi, unai taba nige taukaiunu aneluna Isalaela natudiyao tautaubaguna ye unuidi.**

29 Sunuma debanawai *Isalaela tamowaidiyao* Gabwa Pulupululuna unai se kawasi kana kao doha tano pitapitalina. Na huyana Aikupito tamowaidiyao se kaipate bena se hemuliwatanidi ede siya maudoidi se yoli.

30 Sunuma debanawai *Isalaela tamowaidiyao* Yeliko ganana se tauhetakikili mayadai haligigilabui na kabo gana wa ye ulugwaligwali.

31 *Lahaba*, iya Yeliko waihiuna yo tauna ye loku-
lokunegabaei, meta yona sunuma debanawai nige se koihemwaloi doha taukawayagala maudoidi wa, huyana Isalaela tamowaidiyao Yeliko magaina se heyababa, matawuwuna Isalaela yodi taukaikewasipwa ye yogaisinidi ma nuwadaudaumwalidi.**

** 11:28: Taukiuli bagubagunana wasana ku hasili Esodo 12unai.

** 11:31: Lahaba wasana ku hasili Yosowa 2:1-21 yo 6:22-25udiyedi.

³² Kabo saha hesau ya hedede'uyoi? Nige yogu mahana gonowana bena kabo Gidiyoni, Balaki, Samasona, Yepeta, Dawida, Samuwela yo peloweta maudoidi yodi sunuma wasadi ya hasilidi.

³³ Teina tamowaidiyao ta yodi sunuma debadiwai basileiya hekadi se saepwaidi, yo kabikabi dudulaidi se ginaulidi, yo Yaubada saha ye hededehesunumadi wa se haidi. Siya hinage lai yoni kawadi se koiguidi tabu se kaitau,

³⁴ yo kaiwa kalapulupululudi se hebosodi, yo iyala kelepana unai bena se unuidi na se wasabugabaei. Yaubada yodi basabasa ye buidi na se bayao, na iyala unai se bayaokalili na kadi waiunu se henakudi.

³⁵ Sinesineo kehadiyao yodi tauboita, boita unai se hai'uyoidi.**

Tamowai hekadiyo meta se hekamkannakaliliyeidi, na iyamo nige se henuwayailihai, na se henuwa bena se boita matawuwuna kabina se kata meta boita mulinawai kabo se tolo'uyo na maui namwanamwana se hai.

³⁶ Hekadi se talatalawasiyedi yo wipi udiyedi dageladi se sapikopadi, yo hekadiyo nimadi yo kaedi se senidi yo numatutugudu udiyedi se toledi.

³⁷ Hekadi se hekalawekudi, hekadi sowa udiyedi se boliduwaduwalidi, hekadi kelepa udiyedi se unuhemwaloidi. Na teina tamowaidiyao ta meta se dehakalili, ede mamoe yo gouti dahidi se likwadi na se sae yo se

---

** **11:35:** *Sinesineo kehadiyao yodi tauboita, boita unai se hai'uyoidi:* Wasadi ku hasili 1 Kin 17:17-24 yo 2 Kin 4:25-37 udiyedi.

dobi, yo tamowai siya se hekamkamnadi yo se kabihenayaidi.

³⁸ Siya se namwakalili Yaubada matanawai, na tanoubu ta tamowaidiyao siya nige se kitahenamwadi. Unai se sae yo se dobi balabala-gaibu yo koya tupidi udiyedi, na weku yo bwatano duhadi udiyedi se miyamiya.

³⁹ Yaubada teina tamowai maudoidi ta yodi sunuma debanawai ye kitahenamwadi, na iyamo saha ye hededehesunumadi wa sola nige se hai yodi mauli huyadiwai.

⁴⁰ Kaniyona ede ginauli namwanamwana hesau ye nuwatuhekasakauli kita hesabada, na ye henuwa taba siya yo kita kabo ta haigogoi, iya ede ye tolehedudulaimamohoiyeida.

12

Yaubada natunao ye guguyaidi

¹ Teina bodalakilaki tamowaidi ta yodi sunuma wasadi udiyedi se hekitada idohagi bena ta miya sunuma unai. Unai kabakabihekahinida maudoidi yo ba'aya kabahekalabesibesida ta gabaedi, na ma nuwabayaoda ta heloikesegai yoda kailakwa ta unai.

² Bena ta kitakitalau Yesu unai. Iya yoda sunuma yona kabalaoma yo yona kabagehe. Yona nuwayali unai sataulowai boita nuwamwadimwadinena ye hai, matawuwuna ye nuwatui gwauyalana kabo ye hai. Na teina huya ta Yaubada yona telona tehatutuna unai ye tutuli.

³ Yesu kwa nuwatui! Iya meta tamowai yabayababadiyao udiyedi yona hekamkamna

ye haidi. Unai tabu kamnamiyao se yababa yo kwa nuwabasabasa yomi kamkamna ta udiyedi.

⁴ Huya maudoina ye laoma ee teina yomi kaipate ba'aya hewaiununa unai meta sola nige kwasinamiyao se hebwalilidi.

⁵ Nuwana Yaubada yona hededehebayao wa kwa nuwaluluhiyeidiko, doha ye kawatanatuyeigomiu ye wane,

“Natugu, huyana Guiyau ye guguyaigo, tabu ku nuwatuhegagili,
yo huyana ye dilaigo, tabu nuwam ye basabasa,

⁶ matawuwuna Guiyau tamowai ye gadosisiyeidi ne kabo ye guguyaidi,
yo kaiteyadi ye kawatanatuyedi kabo ye hekamkamnadi.” *(Hededesononoga 3:11-12)*

⁷ Pilipili udiyedi bena kwa hekalakasikasinigomiu, matawuwuna teina ta meta kami guguya Yaubada unai se laoma na yona kabikabigomiu meta doha komiu natunao mamohoidi. Tama namwanamwana meta natunao kabo ye guguyaidi.

⁸ Yaubada natunao maudoidi ye guguyaidi, na ena nige ye guguyaigomiu, meta komiu nige natunao mamohoidi, na tama hesau natunao.

⁹ Kita tamadao tanoubu ta unai se guguyaida na unai ta hekasisiyeidi. Yo gonogonowana doha Tamada galewa ne unai yona guguya taba ta haidi, kabo ta mauli.

¹⁰ Tamadao se bom yodi nuwatuwai guguya sahasahadi se kawanamwanamwaedi wa udiyedi se guguyaida huyakubwakubwa, na Yaubada ye

guguyaida kita yoda namwa hesabana bena kabo yoda miyamiya maudoidi se namwa doha iya.

¹¹ Guguya nige ta henuwadi, matawuwuna udiyedi kamkamna. Na muliwai guguya ta udiyedi taumiya kabo gonowana laulaududulai yo nuwadaumwali udiyedi se miya.

¹² Unai nimamiu basabasadi yo kaemiu megwamegwadi kwa hebayaodi.

¹³ Na keda kwa ginaulihedudulaidi kaemiyao hesabadi. Unai kabo tamowai kaeyabayabadi unai se lau na taba nige se guli, na kabo namwanamwa se lobai.

Yaubada tautolodagedagelaina kadi guguya

¹⁴ Maudoimiu kwa kaipate bena nuwadaumwali unai kwa miya tamowai maudoidi maidamiyao, yo yomi mauli udiyedi bena kwa a'a.** Ena nige kwa a'a, meta taba nige Guiyau kwa kita.

¹⁵ Kwa kitakitnamwanamwa to taba nige Yaubada yona kabinamwa kwa kabisapuli. Na kwa kitasipwa'uyoigomiu madai kwa hemala doha lamlam nisanisana na tamowai kwa woyasapulidi na ginauli yabayabadi se ginaulidi.

¹⁶ Kwa kitanamwanamwa tabu laulau bikibikidi kwa ginaginulidi, yo tabu kwa hemala doha Iso. Iya Yaubada ye lausuwalaei huyana taubaguna yona dudulai maudoina ye mosegabaei louguguba kesega hesabana.**

** **12:14:** *Kwa a'a:* Hedehedede tabu hededehemasalahana ku hasili. ** **12:16:** Iso wasana ne Genese 25:29-34unai ku hasili.

17 Kabina ta kata meta mulinawai ye henuwa bena taubaguna hededehe namwana ye hai, na yona nuwatu wa meta tamana nige ye kawanamwanamwaei. Na Iso tamana ye kaibwadaï yo ye dou, na nige gonowana saha hesau ye ginauli'uyoi.**

18 Komiu nige kwa laoma kuduli mamohoina unai doha Isalaela tamowaidiyao huyana Yaubada laugagayo ye moseidi. Kuduli wa unai kaiwa kalakalasinä, masigili yo yaumai lakilakikalilidi.

19 Komiu nige bwagigi dagugulakilakina yo kalina lakilakina kwa lapuidi doha Isalaela tamowaidiyao. Saha se lapuidi wa ye nuwamata-matausi ede se kaibwada bena tabu Yaubada ye hedehedede'uyo kalidiwai.

20 Matawuwuna ede Yaubada yona hedehedede wa unai meta se matausikalili doha ye wane, "Tabu kwa laulau kuduli ne dedekanawai, yo ena suisui hesau ye lau kuduli ne unai meta hinage kwa lauwekui." *(Esodo 19:12-13)*

21 Yo Mose saha ye kita wa hinage ye matausikalili ede ye wane, "Ya matausikalili yo ya tabutabubu." *(Dutelonomi 9:19)*

22 Na komiu kwa laoma Saiyona Kudulina unai, iya ede Yelusalema galewa ne unai, Yaubada Mau-maulina yona magai lakilakina. Yo kwa laoma anelu bodalakilaki nige gonowana ta hasilidi yodi gwauyala koigogona unai,

23 yo kwa laoma Yaubada natunao taubaguna siya hesadiyao ye kulidiko galewa ne unai yodi

---

** 12:17: Iso yona dou wasana ku hasili Genese 27:30-40unai.

kaihelahui koigogona unai. Yo kwa laoma Yaubada unai, iya ede tamowai maudoidi tauhekasadi, yo hinage tamowai dudulaidi yaluwadi yodi teha unai, siya ede Yaubada ye tolehedudulaimamohoiyeidiko.

²⁴ Yo kwa laoma Yesu iya talam hauhauna tauhaiyamana unai, yo hinage kwa laoma iya kwasinana ye didi hesabada wa unai. Na iya kwasinana meta namwanamwakalilina, na kabo Abela kwasinana.

²⁵ Kwa kitanamwanamwa tabu Yaubada kwa kawayagalaie. Iya ede ye hededelaowa kalimi-uwai. Sinai kudulina unai Yaubada ye hededelau Isalaela tamowaidiyao udiyedi, na huyadi ne unai yona hedehedede wa nige se kawakabiyei, ede ye hekamkamnakaliliyeidi. Na galewa ne unai ye hedededobima kalidawai. Na ena yona hedehedede nige ta kawakabiyei, kabo ye hekamkamnakaliliyeda na kabo Isalaela tamowaidiyao kadi hekamkamna wa.

²⁶ Huyana ye hededelau Isalaela tamowaidiyao udiyedi meta kalinana tanoubu ta ye hetabutabubu. Na huya ta yona hededehesunuma meta ye wane, “Kabo ma kesega'uyo tanoubu ta ya hetabutabubu, nige tanoubu ta ye bom na galewa kabo hinage.” *(Hagai 2:6)*

²⁷ Teina hedehedede ta “ma kesega'uyo” ye hemasalaha'uyoi meta ginauli se tabutabubu, Yaubada kabo ye haigabaedi, siya ede tanoubu yo galewa ginaulidi yona hedehedede unai se tubu wa. Unai ginauli saha nige se tabutabubu kabo se miyahai.

²⁸ Basileiya ta hai ta nige gonowana ye

tabutabubu, unai ede bena ta laoma Yaubada unai ma lautokida na ta kaihelahui ma hekasisida yo ma matamatausida,

²⁹ matawuwuna yoda Yaubada kana kao doha kaiwa kalakalasina.**

13

Hededehebayao gehegehena

¹ Bena kami kahao maiyamiyao kwa haigadosisi'uyoigomiu na kwa miya.

² Tabu kwa nuwaluluhi laolaoma bena kwa yogaisinidi. Teina laulau ta unai tamowai hekadi anelu se yogaisinidi, na nige kabidi se kata meta siya anelu.

³ Numatutugudu taumiyaidi yo kaiteyadi se kabihenayaidi kwa nuwatuidi doha komiu maiyamiyao kwa kamkamnagogoi.

⁴ Maudoimiu bena yomi tawasola kwa hekasisiyeidi, yo tabu kwa ganaganawali. Matawuwuna Yaubada tauganawali yo laulaubikibiki tamowaidi kabo ye hekamkamnadi.

⁵ Moni tabu kwa gadosisikaliliyei, na saha kwa hai gonogonowamiu wa unai kwa miya, matawuwuna Yaubada ye hedede ye wane, “Yau taba nige ya laugabaego yo taba nige ya nuwagabaego.” (*Dutelonomi 31:6*)

⁶ Unai gonowada ma nuwabayaoda ta wane, “Guiyau iya tausaguigau ede. Nige gonowana ya matausi.

** **12:29:** *Yaubada kana kao doha kaiwa kalakalasina:* Hedehede ta meta Dutelonomi 4:24ye katai.

Tamowai meta kabo saha se ginauli kaliguwai?" *(Same 118:6,7)*

⁷Yomi tauwoyawoya bagubagunadi kwa nuwautuidi. Siya Yaubada yona hedehegede tauhedededi kalimiuwai ede. Yodi mauli kaniyodi kwa kitadiko na yodi sunuma miyamiyadi bena kwa laulauyedi.

⁸Yesu Keliso meta kana kao kesekesegana, lahi, wau teina, malaitom yo ye lau huya nige kana siga.

⁹Na tabu lauhekata udoi'udo se woياهesuwalagomiu. Ye namwa mo taba Yaubada yona kabinamwa unai nuwamiu ye hebayaodi. Na kaihekahekasisi udoi'udo nige gonowana namwa hesau se haiyama.

¹⁰Kita meta yoda kabakaitalasang milana hesau,** na siya Logulogu Tabuna** unai tautabataba'ohu ne, siya nige yodi dudulai gonowana bena kaina se kai.**

¹¹*Dius yodi kabikabi unai* taukaitalasang saesae saena suisui kwasinadi ye bahelaedi teha tabukalikalilina unai bena ba'aya kaitalasangdi, na suisui yaudi se laedi magari dagelanawai se gabudi.

¹²Doha hinage Yesu magari lakilakina ganana dagelanawai ye kamkamna yo ye boita bena kwasinana unai tamowai ye haidi Yaubada yona.

** **13:10:** *Kabakaitalasang milana hesau* kaniyona ede Yesu yona kaitalasang sataulo unai. ** **13:10:** *Logulogu Tabuna*

** **13:10:** *Nige yodi dudulai gonowana bena kaina se kai* kaniyona ede Yesu yona kaitalasang sataulo unai nige namwana se lobai.

¹³ Na kita taba ta lau kalinawai magai dagelana ne unai, to saha taumwadimwadinena ye bahei wa hinage bena ta bahei.

¹⁴ Matawuwuna teina tanoubu ta kita nige yoda magai, na yoda magai lakilakina ta nayanayai meta iya ede sola kabo ye laoma.

¹⁵ Yesu debanawai huya maudoina bena hede-basae kaitalasangna ta mosemosei Yaubada unai, na sopada ta unai Yesu hesana ta hededehe-masalaha.

¹⁶ Kabinamwa yo tamowai hekadi kaikain-auyaidi hinage tabu nuwamiu se luluhidi. Teina kaitalasangna ta udiyedi Yaubada nuwana kwa henamwa.

¹⁷ Yomi tauwoyawoya kwa kawakabiyeidi yo yodi loina gigibwalidi udiyedi kwa miya. Se kita-hetetegomiu na saha se ginaulidi wa meta bena kabo se tolehemasalahadi Yaubada unai. Kwa kawakabiyeidi, kabo yodi paisowa unai nuwadi se namwa. Tabu nuwadiyao kwa heyababadi. Ena nuwadiyao kwa heyababadi meta taba nige se sagunamwanamwaeigomiu.

¹⁸ Yomai kwa tapwalolo. Kabina ka kata meta nige kama gilun, yo yoma gadosisi ede bena ginauli maudoidi udiyedi dudulai mo unai ka miya.

¹⁹ Na ya kaibwadalakilaki kalimiuwai ede bena yogu kwa tapwalolo to kabo ya lagemwamwayauwa kalimiuwai.

²⁰ Nuwatalu Yaubadana yoda Guiyau Yesu boita unai ye hetolo'uyoi. Kita iya yona mamoe na iya taukitahetteda saesaena, yo iya kwasinana unai Yaubada talam miyamiyahaina ye hemamohoiyei.

²¹ Na ka kaibwada Nuwatalu Yaubadana unai taba ginauli namwanamwadi maudoidi ye lediwa na udiyedi kabo yona nuwatu kwa ginauliwatanidi. Yo ginauli saha Yaubada nuwana se henamwa meta taba kalidawai ye ginaulidi Yesu Keliso debanawai. Lautoki yo hedebasae ta mosei Yesu Keliso unai ye lau huya nige kana siga. Mamohoi!

²² Kagu kahao, ya kaibwadaigomiu bena kwa lapulapuinanmwanamwa yogu hededehebayao ta unai, matawuwuna teina leta ta nige ye loha.

²³ Ya henuwa bena kabina kwa kata meta kada kaha Timoti numatutugudu unai se hepesayako. Ena ye lagemwamwayauma inai kabo maiyagu ka laowa ka kitagomiu.

²⁴ Yogu lautoki ye laowa yomi tauwoyawoya udiyedi yo hinage Yaubada yona tamowai maudoimiu kalimiuwai. Yo ekalesiya Italiya unai se laoma wa hinage yodi lautoki se hetamaliyawa kalimiuwai.

²⁵ Yaubada yona kabinamwa ye laowa maudoimiu kalimiuwai.

**Yaubada wasana: Buka Hauhauna tupwana
The Message about God: The New Testament in the
Saliba language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Saliba long Niugini**

copyright © 2007, 2013, 2017, 2021 Wycliffe Bible Translators, Inc.

© Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Saliba

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2024-04-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 15 May 2025 from source files dated 15 May 2025

a38b418f-b400-5c73-b231-ea8af9b0924a